

ŁAKA (213) *sb f*

-ą- (212), -an- (1).

sg N łąka (23). ◇ *G* łąki (19). ◇ *A* łąkę (25). ◇ *I* łąką (2). ◇ *L* łące (19). ◇ *pl N* łąki (28). ◇ *G* łąk (23). ◇ *D* łąk(o)m (2). ◇ *A* łąki (23). ◇ *I* łąkami (18); -ami (6), -(a)mi (12). ◇ *L* łąkach (30); -ach (12), -äch (1) *MWilKHist*, -(a)ch (17). ◇ *du G (cum nm)* łąku (1) *ZapWar 1503 nr 1939*.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *Obszar ziemi porośnięty trawą, kwiatami, czasem też drzewami, niekiedy podmokły; pratum Murm, Mymer¹, Mącz, Calep, Cn (205) : Murm 27; Mymer¹ 6v; Byk ná iedney łące chodził: Tedy fie lew k niemu przygodził BierEz K4, Mv, Ov [3 r.], S; Squinantum ielth ziele podobne wodnemu gałganowi/ na łąkach bywa naydowane. FalZioł I 125d, I 78v; LibMal 1544/19v [2 r.]; Ale też ná yedney łące pczolá myod/ á páyák yad wfyę byerze/ wedle przyrodzenya fwego. KromRozm I N2; RejWiz 25v [2 r.], 57v, 126v; RejFig Dd5; Interiecta collibus prata, Są między gorkami łąki. Mącz 162d, 82b, 320a, 356c, 373b, 436c; GórnDworz Ll6v; Nieboyćie fię bydło polne/ bo zrodziły łąki wpułczy BudBib Ioel 2/22; Oczko 9v; Spádnie [deszcz] perłowey podobien rośie Ná łąkę gołą po oftréy kośie. KochPs 105, 166; KochFr 87; KlonŻal A3; KochMuza 25; A nabożné kádźidlá/ niecbay zápałaią/ Wónné żiołá/ co łąki Arábfskie nam dáią. PudlFr 71; Calep 845b; GórnTroas 12; noc fkraca Switánie: á po ftronie Wízelkiew/ światłem pozłaca Niebo/ y łąkom/ hoyność ozdob wraca. GrabowSet K4v, I3; KochFrag 28, 52; Pod nimi [drzewami] cień wefoła wonną łąnkę [!] kryie/ Przez którą ćichy ftrumień idąc białlé myie Brzegi WitosłLut A3v; KlonWor 19.*

W porównaniach (7): RejPs 105v; Ocuczćie się á wefelćie się wy miefzkáiący w prochu/ ábowiem rofá twoiá ielt iáko rofá ná łące GrzegŚm 14; fzli ná ogień iáko ná błoto/ ná morze iáko ná iáką łąkę/ pod miecz iáko pod iáki wieniec y koronę. SkarŻyw 130, A3; Tátar ftráfzliwych/ Moy rym dośięze [...] Sławiąc/ iák przez ćię niebá fą ftworzone/ Ich vbior/ z gwiazd blyfzczących/ Ze rowne łąkom/ gdy kwiat zdoibi one GrabowSet E2v; Iák łąká w kwiat vpłtrzona/ Ták będzie duřzá w cnoty wftroiona GrabowSet Fv; KlonWor 27.

W połączeniach szeregowych (10): Leop 4.Esdr 15/41; BielKron 430v; BibRadz 4.Esdr 15/41; [Chrystus] wzywa nas do Ráiu rofkořzy fwoich [...] gdzie ony wefołe polá/ gory/ rzeki/ łąki/ y inne okiem ludzkim nieogłádáne/ áni fercem obięte rofkořzy. SkarŻyw 125, 259; Trzeći raz proři wielmożne⁸⁰ Bogá Swaiřtixá Bogá fwiátłořci/ áby raczył łąfkáwie á pogodnie fwiećić/ ná zboże/ ná łąki/ ná kwiećie y dobytki ich. StryjKron 161, 81; GrabowSet F4v; [ziemię] Bóg ofzłáchćil dźiwnými fpořoby: To/ górámi/ to lály/ to kryřztałowými Rzékámi: to łąkámi pięknie kwitnąćemi. KochFrag 22; SkarKaz 515b.

W charakterystycznych połączeniach: łąka piękna (3), dziwna, niesuszona, polna, rosista, śliczna, wielka, wonna; łąka zapłniona drzewy, goła po ostrej kosie; łąki zrodziły.

Fraza: »łąka (za)kwitnie, kwieciem się pstrzy; łąka kwitnąca, w kwiat upstrzona« [szyk zmienny] (4 : 1; 1 : 1): Máło dáley zá drzewy piękna łąká byłá/ Dziwnie rozlicznym kwieciem z dáleká fie płtrzyłá. RejWiz 25v; Teraz drzewá liřćie ná lye wźięły: Polné łąki pięknie zákwitnęły KochPieř 3, 34; KochSob 65; PudlFr 71; GrabowSet Fv; KochFrag 22.

Zwrot: »paść się, pasący się na (po, w) łące; łąka przepasiona« = *pascere in prato PolAnt* [szyk zmienny] (3 : 1; 1): Wilk wżrzawłzy ołłá chromego/ Po łące fię páłácego: Prędko k niemu iest przybieżał *BierEz* L2v; *BudBib Gen* 41/2, 18; *KochSob* 64; Tu woły tuczne y owce kołmáte. Páłá fię w łąkách iáłowice tłufté/ Y kozy pufté. *KlonFlis* Cv.

Wyrażenia: »łąki mokre« = *irrigua prata Mącz* [szyk 1 : 1] (2): TO ziele rofcie na mokhrych mielthczach á zwłáfczca na łąkhach mokrych *FalZioł* I 154a; *Mącz* 356c.

»niskie łąki« (1): *Prata submissa, Poległe/* niskie łąki. *Mącz* 227b.

»łąki przyodziane; łąki się odzieją« (1 : 1): *Convestiuntur herbis prata, Łąki bywáją ziołami prziodziáne. Mącz* 490d; *MIło pátrzcá ná łąki/* kiedy fię odzieją *KochFr* 69.

»łąka zielona; zieleni się« [szyk 3 : 1] (3; 1): *Pratum arridet floribus, Łáká fie żieleni y kwiatkami świeci. Mącz* 356a; *SkarŻyw* 259; *KochSob* 65; *TV góra drzewy nátkniona/* A pod nią łąká żielona. *KochFr* 26.

Szeregi: »gaje, łąki« (1): Były też tám łąsiednie bliłkie ine gáie/ Zá nimi wielkie łąki/ y co Wiofná dáie. *WisznTr* 11.

»las, (i) łąka« (4): TO ziele w lefiech y na łąkach rofcie *FalZioł* I 112b, I 113a; *GrabowSet* H4v; *Dopieroby y láfy żielenłzy lift miály/* Y wonność z fiebie więtfzá łąki wydawály. *WitosłLut* A5v.

»ogrody i łąki« (1): *Domowy konik ktori na ogrodziech y na łąkhach rofcie FalZioł* I 147c.

»łąki i pastwiska« (1): Łąki też y pałtwiłka [*gramen quoque et pascua*] tak plenne, y tak richłó zaraftaią iż przez trzy dni taka trawa wyraftha, iż brony z niey niewidać. *MiechGlab* 77.

»łąki, (a) pola« [szyk 2 : 1] (3): *Požrzyłz zálię ná polá/ á ná łąki fliczne/* Ano ná nich kwiateczki błyłczą fie rozliczne. *RejWiz* 153; *MWilcHist* A3v; *KochSob* 70. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*].

W przén (5) : *Ktorego tedy wyżrzyłz zbierájącego z łąk piłmá ś. toć nie z dekretow, nie z pátrełow, nie z papieskich Státutow. Ziołká kwitnące ípráwiedliwości/* owcá iest *CzechEp* 37; *Lecz kwiat wieczny nákrywa/* Wiofny bez końcá; *Ízeroká Łąkę/* co wńzech cnot/ ma ítudnią głęboká. *GrabowSet* K2v.

Wyrażenie: »smutna łąka« = *życie* (1): *Pytałz przecz ták nadobny kwiateczek [piękna panną]/* ku wiośnie [...] z nowu niewyrośnie? *Płomienie febry ciężkiew/* ktore go paliły/ *Te mu tę ímutną łąkę gwałtem záłufzły. SzarzRyt* D2.

W animizacjach (2): *Leżą łąki po swoich kwiatkách owdowiałé/* Leży liście pod íwymi drzewy opádále. *WitosłLut* A5v.

Szereg: »łąki, lasy« (1): *Płáczą y trawne łąki/ płáczą chłodne láfy. KlonŻal* Bv.

a. *Część posiadłości ziemskiej przeznaczona do wypasu bydła i zbioru siana* (114) : okthorą łąka slachethny sandek mya pozwal oposzyczenye tham napuchalach naprzeczywko mosczykam lyezącą *ZapWar* 1513 nr 2112; tham w dzielniczy pana Synowczowey iesth łąk węcney nisz wdzielniczy pana striiowey, abowiem isz ssię Iemv traffil *Folwark Roliami a Synowczowi Łąkami ZapWar* 1553 nr 2685, 1512 nr 2143, 1520 nr 2180, 1524 nr 2313, 1533 nr 2516, 1539 nr 2447 (10); *LibMal* 1547/132v; *UstPraw* E4v; *Prata in foenum submittere, Sprzętác łąki/* zbierác siano. *Mącz* 227b; *Emunire prata ab iniuria pecoris, Zágrodzić łąki dla bydła. Mącz* 237b, 133a; *Strum* M2;

GostGosp 18, 104, 118; *GostGospPon* 170; *SarnStat* 644 [2 r.], 671 [7 r.], 1277, 1309; [owi ludzie] Stawami/ fadzawkami cudze łaki topią *KlonWor* 4.

łaka czyja (7): yakom ya nyeprzyszethk [!] samotrzecz na laka slachathnego marczyyna a nym go slayal a nym go kurwem synem naswal *ZapWar* 1510 nr 2076; Iako my othym dobrze viemy is vn nyewzial s łak biskupich piaczi vozow syana y nyewiosl do domu swego *ZapWar* 1549 nr 2650, 1519 nr 2246, 1524 nr 2300, 1529 nr 2352, 1550 nr 2683; *SarnStat* 1244.

W połączeniu z nazwą [w tym: *łaka rzeczona* + nazwa (3), *łaka przezwiskiem* + nazwa (1)] (4): yakom ya nyeposzyekl łaki rzeczonei Golaschewo *ZapWar* 1517 nr 2230, 1550 nr 2683 [2 r.]; do ktorego ogroda w kafzdę pole po Morgu roli y yedna nywka na zedliłzkach y yednye Łakye przefzwyłkyem wyelgą trzczyнкą y yefcze poštapyel pan Ian zikorłki *ZapKościer* 1584/47v.

W połączeniach szeregowych (34): *ZapWar* 1548 nr 2668, 1551 nr 2684, 1553 nr 2685; *SeklKat* M4; *KromRozm I* A3v; O tych co czynią łzkodę w Lefyech/ w Łakách/ w życiech *UstPraw* E4, E2; *BielKron* 203; *ZapKościer* 1579/1v, 3, 1580/11v, 1, 1581/21 (15); co fię w domách dzieie/ co ná polách/ co w zbożách/ co w łakách/ co w leśiech/ iálne łą rzeczy/ á mordy vřtáwiczne w Mieście widzi káždy *GórnRozm* A3; *GostGosp* 104, 166, 167; *GostGospPon* 170; *SarnStat* 209, 552, 1164, 1170; Zátym młyny/ (rudy)/ rybołowy/ barci/ g(á)ie rozne ná drwá/ łaki/ palze/ znáczne řtádá/ ábo obory znáczne/ iády/ kárczmy etc. *GrabPospR* L4, L3v.

Zwroty: »łakę [komu] pokosić; pokoszenie łak« = *desecare prata, desectio pratorum Mącz* [szyk zmienny] (4; 1): *Mącz* 377c [2 r.]; SKárzył fie Bártek ná Andrzeiá/ iż mu łakę pokosił [*quod pratum ipsius falcastrasset JanStat* 618]/ y trawy pośiekl *SarnStat* 671, 671 [2 r.].

»(po)paść łakę, w łakach; popaszenie łak« = *depastio pratorum Modrz* [szyk zmienny] (2 : 2; 1): ya kom ya nyepopaszl dw łakv bydlem Rogathem slachathnyey Anne na puchalach anym yey vskodzil *ZapWar* 1503 nr 1939, 1524 nr 2291, 1545 nr 2582; kto komu łakę popálie/ ten ma być karan ná łukni. *UstPraw* E4v; *ModrzBaz* 142.

»(po)siec [komu] łakę; (po)sieczenie łaki« = *prata tondere Mącz* [szyk zmienny] (5; 4): *ZapWar* 1517 nr 2230; Bártořz powiedzwał iż mu Andrzej łakę poliekl *UstPraw* E4v, E4v; *Mącz* 458a; *Oczko* 8v; Kiedy łaki sieką/ tedy nie siec dzień podle dnia trzech dni *GostGosp* 112, 104; *SarnStat* 742, 1163.

Szeregi: »(tak) kawle, (i, jako) łaki« [szyk 4 : 1] (5): poblifkofzci przedal yemu tę wlokyę y wřzytko czo řzaleřzy kuty wloczyę, tak skawlamy yako słakamy. *ZapKościer* 1586/64v, 1579/2, 1582/26, 1584/48, 48v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.].

»łaki i (albo) las« (2): A óny łaki/ y las/ obróniřz że nie będzie podmakał. *Strum* I4, I4. [Ponadto w połączeniach szeregowych 7 r.].

»łaka i pastwisko« (1): anym oboczil vody nahymyenyey Iego phalenth a nym zalal lank hy [pastwisk] pastphisk na hymyenyv iego phalenthach ha nym go huskodzil na vasnosc trzech seth kop groschi hy daley vedlie posviv *ZapWar* 1536 nr 2453.

»pole i (a(l)bo) łaka« (3): *Strum* F3v; *PowodPr* 49; także o podeptaniu śieyby/ zbóz ná polách/ y traw ná łakách *SarnStat* 649. [Ponadto w połączeniach szeregowych 1 r.].

»rola, (a, abo, i) łąka« [szyk 6 : 3] (9): isz ssię Iemv traffil Folwark Roliami a Synowczowi Łakami *ZapWar* 1553 nr 2685, 1526 nr 2455, 1527 nr 2376, 1553 nr 2685; *ModrzBaz* 32; Vrzędnik ma łąk przyczyniác/ roley przykopác/ ieśliże kędy ieft gnoy wozić. *GostGosp* 8, 10, 164; *SarnStat* 1164. [Ponadto w połączeniach szeregowych 8 r.].

»łąka i spaś« (1): Klucznik lećie łąk y ípási/ wod/ od złodzieyftwá/ ma ítrzedz. *GostGosp* 58.

2. *n-loc* Miejscość (8) :

Zestawienie: »Biała Łąka« (7): yakom ya nyenayachal gwalthownye na ymyenye dziedzyczne do byaley laky na dwor y na dom Slachethney margorzathy *ZapWar* 1532 nr 2415, 1532 nr 2415, 2416, 2470, 2471, 2472, 1536 nr 2491.

Zestawienie w funkcji n-pers (1): y przywiodł do niego napierwey bráćiey czterzech zakonu S. Dominiká to ieft íácká z Łąki od Opolá *BielKron* 359v.

TK